

موانع اجتماعی و سازمانی مشارکت جوامع محلی در پروژه احیای چشم‌اندازهای جنگلی و اراضی تخریب‌یافته (مطالعه موردی: شهرستان ریگان استان کرمان)

محدثه دریجانی^۱، محمدرضا محبوبی^{۲*}، حسین بارانی^۳ و غلامحسین عبدالله‌زاده^۴

۱- کارشناس ارشد ترویج کشاورزی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران

۲- نویسنده مسئول، دانشیار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران

پست الکترونیک: mahboobi47@gmail.com

۳- دانشیار، گروه مرتع و آبخیزداری، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران

۴- دانشیار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۸/۲۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۷/۱۵

چکیده

پژوهش پیش‌رو با هدف بررسی موانع مشارکت جوامع محلی در پروژه احیای چشم‌اندازهای جنگلی و اراضی تخریب‌یافته شهرستان ریگان استان کرمان انجام شد. این پژوهش توصیفی و از نوع پیمایشی بود. با استفاده از شیوه نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای، ۱۲۰ نفر از ساکنان پنج روستای تحت پوشش پژوهش انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسش‌نامه بود که کارشناسان روایی آنرا تأیید کردند. پایایی پرسش‌نامه نیز با مقدار ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ تأیید شد. نتایج نشان داد که از بین متغیرهای اجتماعی، تقدیرگرا بودن و سپردن امور به سرنوشت، مشکلات جوامع محلی (مانند بیکاری، فقر و بی‌سوادی) و عدم وجود علاقه در مردم به تغییر وضعیت موجود خود و محیط اطرافشان و از بین متغیرهای سازمانی، هزینه‌بر بودن مشارکت در پژوهش، پرمسئولیت و سخت بودن فعالیت‌های موجود در پروژه و سخت بودن شرایط دریافت وام، مهم‌ترین موانع مشارکت روستاییان بودند. همچنین، بین موانع اجتماعی مشارکت و متغیرهای مالکیت اراضی کشاورزی، مقدار درآمد ماهانه و تعداد مسافرت به شهر و بین موانع سازمانی و متغیرهای مقدار درآمد ماهانه، تعداد مسافرت به شهر و ارتباط پاسخ‌گویان با مروجان رابطه معنی‌دار وجود داشت. نتایج آزمون مقایسه میانگین نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین گروه‌های مختلف پاسخ‌گویان از نظر درآمد ماهانه، تعداد مسافرت به شهر، دریافت وام و سطح مالکیت اراضی کشاورزی بر حسب موانع اجتماعی و سازمانی مشارکت وجود داشت.

واژه‌های کلیدی: درآمد ماهانه، دریافت وام، مالکیت اراضی کشاورزی، مروج، مشکلات جوامع محلی.

مقدمه

ایران کاهش یافته است. با توجه به روند فزاینده تخریب منابع طبیعی، دولت با محدودیت‌های متعددی برای حفظ، احیا و بهره‌برداری از آن‌ها مواجه است (Dahmardeh et al., 2011). از این‌رو، مشارکت مردم در مدیریت منابع طبیعی ضروری است. تجارب موجود نیز بیانگر آن است که

جنگل‌ها و مراتع به‌عنوان یکی از منابع پایه تجدیدشونده، نقش مهمی در ایجاد بستر مناسب برای توسعه فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی ایفا می‌کنند (Habibi et al., 2014). در شرایط کنونی، وسعت پوشش گیاهی در

فعالیت‌های یکپارچه مشارکتی و افزایش ظرفیت ملی و محلی است (FAO, 2017). یکی از اقدامات پروژه، تأسیس صندوق‌های توسعه پایدار روستایی بود که هدف از ایجاد آن، اعطای وام به جوامع محلی به منظور ایجاد اشتغال بود. اهمیت اجرای این پروژه در شهرستان ریگان از آن جهت است که به دلیل خشکسالی، خسارت شدیدی به پوشش گیاهی منطقه وارد شده است که نتیجه آن تخریب جنگل‌های حوضه رویشی خلیج عمانی، تبدیل آن‌ها به بیابان و در نتیجه، هجوم شن‌های روان به خانه، مزارع و باغات روستاییان بوده است (Darijani et al., 2018). علاوه بر این، ارزیابی‌ها نشان می‌دهند که شدت بیابان‌زایی در این شهرستان بر اساس معیارهای پوشش گیاهی و فرسایش در حد خیلی شدید است، به طوری که آنرا دومین منطقه بحرانی کشور از نظر فرسایش بادی و گردوغبار شدید ذکر کرده‌اند (Shojaie, 2011). بر مبنای شواهد موجود، بخشی از فعالیت‌ها و اقدامات انجام‌شده در این پروژه (مانند کاشت بذر و نهال، پیشگیری و اطفای حریق، کود و بذریاشی، قرق مرتع، خروج دام از مرتع و ایجاد بندهای خاکی) به دلیل عدم مشارکت یا مشارکت ضعیف جوامع محلی، فاقد کارایی و اثربخشی لازم بوده و پروژه مذکور در زمینه جلب، حفظ و تداوم مشارکت جوامع محلی با موانع مختلفی روبرو بوده است (Darijani et al., 2018).

به عقیده صاحب‌نظران، روستاییان دلایل متعدد و قانع‌کننده‌ای برای مشارکت اندک یا عدم مشارکت در برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی پروژه‌های منابع طبیعی دارند (Najafi & Shirvanian, 2006). به عنوان مثال، Karimi Soltani (۲۰۱۳) دلایل عدم مشارکت روستاییان در پروژه‌ها را تضاد با منافع اقتصادی، اعتقادات و باور و سنت‌های قدیمی و عدم توجه به دانش بومی ذکر کرده است. برخی پژوهشگران، ضعف زیرساخت‌های فرهنگی، کم بودن سطح دانش و عدم آگاهی از فواید مشارکت را مهم‌ترین موانع مشارکت روستاییان معرفی کرده‌اند (Taleb & Najafi Asl, 2010). نتایج پژوهش Abdolahi-Ezzatabadi (۲۰۱۴) نشان داد که زمان بر بودن پروژه‌ها یکی از مهم‌ترین موانع مشارکت روستاییان بود.

دولت‌ها به میزانی که مهارت استفاده از توانایی مردم و گروه‌های ذی‌نفع غیردولتی را در فرآیند حفظ منابع طبیعی داشته باشند، به اهداف توسعه پایدار نزدیک‌تر می‌شوند (Eshaghi et al., 2013). امروزه به رهیافت‌های مشارکتی در منابع طبیعی به عنوان راهبردهای اثربخش نگاه می‌شود که می‌توانند با جلب مشارکت همگان، زمینه‌ساز موفقیت طرح‌های مختلف در زمینه حفظ، احیا و بهره‌برداری پایدار از منابع طبیعی باشند (Beheshtiseresht et al., 2005). مشارکت افراد محلی در طرح‌های حفاظت از منابع طبیعی سبب کاهش هزینه‌های گردآوری اطلاعات، تعیین راهکارهای واقعی‌تر، تبیین قوانین اثربخش‌تر، هماهنگی و انسجام بیشتر افراد جامعه روستایی و اعمال بهتر قوانین می‌شود (Karimzadeh et al., 2009). از سوی دیگر، عدم مشارکت مردم یکی از عمده‌ترین چالش‌های کشورهای جهان سوم و از پیامدهای فقر روستایی است (Chifamba, 2013). در چنین شرایطی، بسیاری از پژوهشگران و صاحب‌نظران بر این باورند که مشارکت روستاییان در نگهداری و حفاظت از منابع طبیعی ضروری است (Fakoya et al., 2007).

پروژه بین‌المللی احیای چشم‌اندازهای جنگلی و اراضی تخریب‌یافته شهرستان ریگان در استان کرمان از جمله پروژه‌های برخوردار از مشارکت مردم در مدیریت منابع طبیعی است. این پروژه با تأکید ویژه بر اراضی حساس به فرسایش بادی و خاک‌های شور، اقدامی مشترک بین سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور، تسهیلات جهانی محیط زیست و سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد است (Ghorbani et al., 2017). اهداف اصلی پروژه، پرداختن به مهم‌ترین تهدیدهای پیش روی منابع جنگلی و اراضی در ایران، از میان برداشتن موانع کلیدی در زمینه مدیریت پایدار سرزمین و جنگل، احیای تنوع زیستی، افزایش ظرفیت اراضی و چشم‌اندازهای جنگلی تخریب‌یافته، بهره‌برداری از خدمات و محصولات به‌دست‌آمده از بوم‌سازگان و در نتیجه ایجاد معیشت پایدار، امنیت غذایی و مقابله با بیابان‌زایی از طریق ارتقای

مواد و روش‌ها

منطقه مورد مطالعه

شهرستان ریگان با وسعت ۹۰۰۰ کیلومتر مربع در فاصله ۳۰۰ کیلومتری جنوب کرمان در مختصات جغرافیایی ۳° ۵۹' شرقی و ۱۵° ۲۸' شمالی قرار دارد. این شهرستان از دو بخش مرکزی (شامل دهستان ریگان و گاوکان) و گنبدکی (شامل دهستان گنبدکی و ناصریه) تشکیل شده است. ریگان از شمال به شهرستان نرماشیر و فهرج، از شرق به شهرستان زاهدان، از جنوب به شهرستان رودبار و از غرب به شهرستان بم منتهی می‌شود. این شهرستان دارای اقلیم گرم و خشک و متوسط بارندگی ۴۰ میلی‌متر در سال است. منابع طبیعی این شهرستان شامل ۳۶۰۰۰ هکتار جنگل با پراکنش گونه‌های خلیج و عمانی و ایرانو تورانی، ۶۲۸۴۷۱ هکتار مرتع و ۴۷۳۲۸۴ هکتار بیابان است که ۱۰۹۸۹۵ هکتار از بیابان‌های آن جزء نقاط بحرانی محسوب می‌شوند (Ghorbani et al., 2017). قرار گرفتن بر روی کمربند خشک جهان و دریافت نزولات آسمانی کمتر از یک چهارم متوسط جهانی، وزش طوفان‌های شدید و شن‌های روان، گسترش اراضی بیابانی و کانون‌های بحرانی، عدم تعادل بین دام و ظرفیت مرتع، چرای بی‌رویه و خارج از فصل و فرسایش بادی از جمله مشکلات فراروی شهرستان ریگان است. روستاهای این شهرستان از جمله روستاهای رستم‌آباد، علی‌آباد پشت‌ریگ، محمدآباد چاه‌ملک، علی‌آباد هشتصدمتری و زیارت‌شاه در کانون گردوغبار، وزش طوفان‌های شدید و شن‌های روان قرار دارند. اراضی مجاور این روستاها به دو شکل پست و مرتفع هستند که در اراضی پست، گونه‌های درختچه‌ای مانند گز و کهور ایرانی و در اراضی مرتفع، گونه‌های درختی و درختچه‌ای بومی همچون گون، بادام کوهی و بنه می‌رویند (Yousefi & Behbahani, 2014). ساکنان این روستاها به‌طور کلی بافت عشایری و قبیله‌ای دارند و از طایفه‌های بلوچ و اهل سنت هستند. شغل اصلی بیشتر آن‌ها دامداری و کشاورزی است. از نظر سطح تحصیلات، بیشتر روستاییان بی‌سواد هستند یا فقط سواد خواندن و نوشتن دارند. تعداد اعضای هر خانواده به‌طور

Mohammadi-Yeganeh و همکاران (۲۰۱۲) گزارش کردند که کمبود درآمد روستاییان، مهم‌ترین مانع مشارکت آن‌ها در پروژه‌ها بود. نتایج پژوهش Khedrizadeh و همکاران (۲۰۱۷) نشان داد که مشارکت کم جوامع محلی در مدیریت جنگل به دلایلی مانند ذینفع نبودن در مدیریت، بهره نبردن از دانش بومی آن‌ها در تدوین برنامه‌ها، وابستگی زیاد آن‌ها به جنگل و عدم تشکیل‌های مردمی منابع طبیعی بود. Kim و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی در لائوس، پنج عامل سطح تحصیلات کم و عدم آگاهی، شرایط بد زندگی، کمبود وقت، نابرابری قدرت و بازدارنده‌های نهادی و بی‌اعتمادی جوامع محلی به مقامات را مهم‌ترین موانع مشارکت روستاییان معرفی کردند. Kaaria و همکاران (۲۰۱۶)، مهم‌ترین موانع مشارکت زنان را هنجارهای اجتماعی و فرهنگی، وظایف و نقش‌های چندگانه، محدودیت دسترسی به دارایی‌ها و منابع و سطح کم تحصیلات ذکر کردند. پژوهش Evans و همکاران (۲۰۱۷) در نیکاراگوئه نشان داد که سازماندهی ضعیف اجتماعی، مخالفت همسران و مشکل سازماندهی بین خود از موانع اصلی مشارکت گروه‌های زنان در جنگل‌داری اجتماعی بود.

در یک جمع‌بندی می‌توان گفت که موانع اجتماعی (مانند اعتقادات و باور و سنت‌های قدیمی، علاقه اندک به مشارکت، کم بودن سطح دانش، عدم آگاهی از فواید مشارکت، شرایط بد زندگی و کمبود وقت) و موانع سازمانی (مانند عدم تناسب طرح‌های اجرا شده با نیازهای واقعی بهره‌برداران، ضعف قوانین و مقررات مربوط به مشارکت، زمان‌بر بودن پروژه‌ها، فقدان اطلاع‌رسانی در شروع اجرای طرح‌ها و ضعف در سازمان‌دهی درست و منطقی بهره‌برداران) در مقابل مشارکت بهره‌برداران در طرح‌های مدیریت منابع طبیعی وجود دارد. شناسایی و رفع این موانع می‌تواند زمینه‌ساز مشارکت مؤثر جوامع محلی، تحقق اهداف و موفقیت این طرح‌ها باشد. از این‌رو، پژوهش پیش‌رو با هدف شناسایی موانع اجتماعی و سازمانی مشارکت روستاییان در پروژه احیای چشم‌اندازهای جنگلی و اراضی تخریب‌یافته شهرستان ریگان انجام شد.

همچنین، پایایی آن با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ با تکمیل ۳۰ پرسش‌نامه در یکی از روستاهای تحت پوشش پروژه (روستای ده‌رضا) محاسبه شد که مقدار آلفا ۰/۸۴ به دست آمد. روش‌های آماری مورد استفاده شامل آمار توصیفی مانند فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار، بیشینه، کمینه و روش‌های آمار استنباطی شامل آزمون‌های مقایسه میانگین (من- ویتنی و کروسکال-والیس) و ضریب همبستگی (پیرسون) بودند.

جدول ۱- نام روستاها و تعداد نمونه‌های منتخب

روستا	جمعیت آماری	تعداد نمونه
علی‌آباد هشتصدمتری	۳۰	۲۰
علی‌آباد پشت‌ریگ	۳۵	۲۵
رستم‌آباد چاه‌ملک	۲۵	۱۵
محمدآباد چاه‌ملک	۳۰	۲۰
زیارت‌شاه	۶۰	۴۰
جمع	۱۸۰	۱۲۰

نتایج

بر اساس نتایج، میانگین سن پاسخ‌گویان ۳۵/۱ سال با انحراف معیار ۱۲/۹۹ بود. بیشترین سن ۷۰ و کمترین آن ۱۶ سال بود. میانگین سابقه کار کشاورزی پاسخ‌گویان ۱۴/۸۹ سال، میانگین سطح مالکیت اراضی آن‌ها ۱/۱۴ هکتار و مشارکت تعداد اعضای خانواده در پروژه به تقریب دو نفر بود. پاسخ‌گویان به‌طور متوسط ماهانه بیشتر از چهار بار به شهر مسافرت می‌کردند. بیشتر پاسخ‌گویان، زن (۷۸/۳ درصد) و متأهل (۷۴/۲ درصد)، دارای سواد خواندن و نوشتن (۳۵ درصد) و شاغل (۹۰ درصد) بودند. شغل اصلی بیشتر آن‌ها (۳۵/۸ درصد) کشاورزی بود. بیشتر پاسخ‌گویان (۵۱/۷ درصد) در نهادهای محلی محل سکونت خود مانند شرکت تعاونی و صندوق قرض‌الحسنه عضویت داشتند و بیشتر آن‌ها (۷۶/۷ درصد) وام دریافت نکرده بودند. درآمد ماهانه

میانگین پنج نفر است. نباتات علوفه‌ای، غلات (گندم و جو) و خرما بیشترین سطح زیر کشت محصولات زراعی و باغی را در این روستاها به خود اختصاص داده‌اند. از صنایع دستی رایج در این روستاها می‌توان به حصیربافی و رودزی‌های سنتی اشاره کرد (Darijani et al., 2018).

روش پژوهش

این پژوهش در سال ۱۳۹۶ انجام شد و جامعه آماری آن ۱۸۰ نفر از جوامع محلی با سن بیشتر از ۱۵ سال و ساکن در روستاهای تحت پوشش پروژه بودند. با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای و استفاده از جدول مورگان، ۱۲۰ نفر از ساکنان پنج روستای علی‌آباد هشتصدمتری (۲۰ نفر)، علی‌آباد پشت‌ریگ (۲۵ نفر)، رستم‌آباد چاه‌ملک (۱۵ نفر)، محمدآباد چاه‌ملک (۲۰ نفر) و زیارت‌شاه (۴۰ نفر) به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند (جدول ۱). ابزار مورد استفاده برای جمع‌آوری اطلاعات، یک پرسش‌نامه خودساخته بود که از نتایج به دست آمده از بررسی پیشینه نگاشته‌ها به همراه نتایج یک مطالعه اکتشافی بر مبنای مشاهدات عینی در محدوده اجرای پروژه طراحی شد. بخش‌های مختلف پرسش‌نامه دربرگیرنده ویژگی‌های فردی و اقتصادی پاسخ‌گویان شامل سن، سابقه کار کشاورزی، مقدار اراضی تحت مالکیت، تعداد افراد مشارکت‌کننده از خانواده در پروژه، تعداد مسافرت به شهر، جنسیت، سطح تحصیلات، وضعیت تأهل، وضعیت اشتغال، نوع شغل اصلی، وضعیت عضویت در نهادهای محلی، وضعیت دریافت وام، مقدار درآمد ماهانه و شکل مشارکت در پروژه و موانع اجتماعی (۱۸ گویه) و سازمانی (۱۱ گویه) مشارکت در پروژه بودند. هر کدام از این گویه‌ها بر اساس طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای شامل خیلی زیاد (ارزش عددی پنج)، زیاد (ارزش عددی چهار)، متوسط (ارزش عددی سه)، کم (ارزش عددی دو) و خیلی کم (ارزش عددی یک) سنجیده شدند. روایی پرسش‌نامه با استفاده از نظرات استادان گروه ترویج و آموزش کشاورزی و مرتعداری دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان بررسی شد.

اولویت بندی موانع اجتماعی مشارکت پاسخ‌گویان نشان داد که تقدیرگرا بودن و سپردن امور به سرنوشت با میانگین ۳/۱۴۱، مشکلات جوامع محلی (مانند بیکاری، فقر و بی‌سوادی) با میانگین ۳/۱۲۵ و عدم وجود علاقه در مردم به تغییر وضعیت موجود خود و محیط اطرافشان با میانگین ۲/۶۱۶، بیشترین اهمیت را داشتند. در عین حال، مهاجرت نخبگان روستایی به شهر (میانگین ۱/۵۹۱)، عدم اعتماد جوامع محلی به مجریان پروژه (میانگین ۲/۰۶۶) و عدم علاقه افراد به مشارکت در پروژه (میانگین ۲/۱۵) اهمیت کمتری داشتند (جدول ۲).

بیشتر پاسخ‌گویان (حدود ۵۳/۳ درصد) کمتر از ۳۵۰۰۰۰ تومان بود. مشارکت بیشتر پاسخ‌گویان (۳۴/۲ درصد) به صورت کمک فکری به پروژه (مانند بیان دیدگاه خود در زمینه‌هایی همچون نوع نهال مناسب و محل مناسب کاشت آن، چگونگی کودپاشی و بذرپاشی در مراتع و نحوه قرق آن و نحوه ایجاد بندهای خاکی) بود. مشارکت پاسخ‌گویان دیگر به صورت کار در پروژه بدون دریافت دستمزد (۱۸/۳ درصد)، کار در پروژه با دریافت دستمزد (۲۹/۲ درصد)، کمک مالی به پروژه (۱۱/۷ درصد)، در اختیار گذاشتن زمین (۱/۷ درصد) و در اختیار گذاشتن ماشین‌آلات (پنج درصد) بود.

جدول ۲- اولویت بندی موانع اجتماعی مشارکت

اولویت	عامل	میانگین*	انحراف معیار
۱	تقدیرگرا بودن و سپردن امور به سرنوشت	۳/۱۴۱	۱/۳۶۱
۲	مشکلات جوامع محلی (بیکاری، فقر، بی‌سوادی و غیره)	۳/۱۲۵	۱/۳۵
۳	عدم وجود علاقه در مردم به تغییر وضعیت موجود خود و محیط اطرافشان	۲/۶۱۶	۱/۳۴۲
۴	عدم اعتماد به نفس کافی در جوامع محلی در مورد توانایی‌ها و قابلیت‌های خود	۲/۶۰۸	۱/۳۹۸
۵	اختلاف روستاییان با یکدیگر	۲/۶	۱/۳۳
۶	عدم آشنایی کافی جوامع محلی با پروژه	۲/۶	۱/۱۵۵
۷	ممانعت همسر، پدر یا بقیه اعضای خانواده	۲/۵۰۸	۱/۳۳۴
۸	عدم مشارکت فامیل و آشنایان در پروژه و پیروی از آنها	۲/۴۷۵	۱/۲۰۸
۹	اعتقاد مردم به عدم بهبود وضعیت اقتصادی در صورت مشارکت در پروژه	۲/۴۱۶	۱/۰۴۹
۱۰	کم بودن ارتباط جوامع محلی با کارشناسان دولتی پروژه	۲/۴۱۶	۱/۲۶
۱۱	عدم آگاهی کافی جوامع محلی از نتایج مثبت پروژه و در نتیجه مشارکت کم آنها	۲/۳۷۵	۱/۱۲۳
۱۲	پیروی جوامع محلی از افراد صاحب نفوذ مخالف پروژه در محل	۲/۳۵۸	۱/۱۲۸
۱۳	فرهنگ مخالف مشارکت حاکم در جوامع محلی	۲/۳۲۵	۱/۱۹۶
۱۴	تمسخر مردم توسط دیگران در صورت مشارکت در پروژه	۲/۲۵	۱/۲۳۸
۱۵	شرکت جوامع محلی دیگر در پروژه (افراد رقیب، غیرمقبول و غیره)	۲/۲۰۸	۱/۱۹۴
۱۶	عدم علاقه افراد به مشارکت در پروژه	۲/۱۵	۱/۱۰۴
۱۷	عدم اعتماد جوامع محلی به مجریان پروژه	۲/۰۶۶	۱/۰۴۳
۱۸	مهاجرت نخبگان روستایی به شهر	۱/۵۹۱	۰/۹۲۱

* دامنه میانگین بین یک تا پنج بود (خیلی زیاد: پنج، زیاد: چهار، متوسط: سه، کم: دو و خیلی کم: یک)

مسئولین پروژه به سمت افراد غیرمقبول در منطقه با میانگین ۲/۲۲۵، عدم موفقیت پروژه‌های پیشین در منطقه با میانگین ۲/۳۱۶ و در نتیجه سلب اعتماد جوامع محلی و دیربازده بودن فعالیت‌ها و عملیات اجرایی در پروژه با میانگین ۲/۳۶۶، از دیدگاه پاسخ‌گویان اهمیت کمتری داشتند (جدول ۳).

اولویت بندی موانع سازمانی مشارکت پاسخ‌گویان نشان داد که هزینه بر بودن مشارکت در پروژه (مانند پول خرج کردن و وقت گذاشتن) با میانگین ۳/۰۲۵، پرمسئولیت و سخت بودن فعالیت‌های موجود در پروژه با میانگین ۲/۹۵۸ و سخت بودن شرایط دریافت وام با میانگین ۲/۶۵۸، مهم‌ترین موانع مشارکت روستاییان در پروژه به‌شمار می‌رفت. در عین حال، جهت‌گیری

جدول ۳- اولویت‌بندی موانع سازمانی مشارکت

اولویت	عامل	میانگین*	انحراف معیار
۱	هزینه‌بر بودن مشارکت در پروژه برای مردم (مانند پول خرج کردن و وقت گذاشتن)	۳/۰۲۵	۱/۳۳۱
۲	پرمسئولیت و سخت بودن فعالیت‌های موجود در پروژه برای جوامع محلی	۲/۹۵۸	۱/۱۹۸
۳	سخت بودن شرایط دریافت وام	۲/۶۵۸	۱/۳۹۹
۴	بازماندن مردم از پرداختن به فعالیت‌های روزمره در صورت مشارکت در پروژه	۲/۶۱۶	۱/۲۴۴
۵	عدم وجود آموزش‌های لازم برای جوامع محلی برای مشارکت در پروژه	۲/۴۸۳	۱/۱۵۹
۶	عدم وجود مشوق‌های کافی در پروژه برای مشارکت جوامع محلی	۲/۴۷۵	۱/۱۵۹
۷	عدم پاسخگویی پروژه به نیازهای واقعی روستاییان و جوامع محلی	۲/۴	۱/۰۹۵
۸	ناتوانی کارشناسان در برقراری ارتباط سازنده با مردم	۲/۳۹۱	۱/۳۰۴
۹	دیربازده بودن فعالیت‌ها و عملیات اجرایی در پروژه	۲/۳۶۶	۱/۱۰۷
۱۰	عدم موفقیت پروژه‌های پیشین در منطقه و در نتیجه سلب اعتماد جوامع محلی	۲/۳۱۶	۱/۱۳
۱۱	جهت‌گیری مسئولین پروژه به سمت افراد غیرمقبول در منطقه	۲/۲۲۵	۱/۱۴۱

* دامنه میانگین بین یک تا پنج بود (خیلی زیاد: پنج، زیاد: چهار، متوسط: سه، کم: دو و خیلی کم: یک)

سازمانی مشارکت با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون حاکی از وجود رابطه مثبت و معنی‌داری بین موانع سازمانی مشارکت با متغیرهای مقدار درآمد ماهانه ($p = ۰/۰۰۴$)؛ $r = ۰/۲۶۱$ و تعداد مسافرت پاسخ‌گویان به شهر ($r = ۰/۰۱۹$)؛ $p = ۰/۲۱۴$ و رابطه منفی و معنی‌داری بین متغیر میزان ارتباط پاسخ‌گویان با مروجان ($p = ۰/۰۲۷$ ؛ $r = -۰/۲۰۲$) با موانع سازمانی مشارکت بود (جدول ۵).

با استفاده از ضریب همبستگی مشخص شد که رابطه مثبت و معنی‌داری بین موانع اجتماعی مشارکت با متغیرهای سطح اراضی کشاورزی تحت مالکیت ($p = ۰/۰۱۴$)؛ $r = ۰/۲۲۳$ ، مقدار درآمد ماهانه ($p = ۰/۰۰۹$ ؛ $r = ۰/۲۳۶$) و تعداد مسافرت پاسخ‌گویان به شهر ($p = ۰/۰۱۴$)؛ $r = ۰/۱۷۵$ وجود داشت (جدول ۴). نتایج همبستگی بین متغیرهای مستقل پژوهش و موانع

جدول ۴- نتایج همبستگی بین متغیرهای مستقل پژوهش و موانع اجتماعی مشارکت

معنی داری	r	متغیر مستقل
۰/۴۲۸	۰/۰۷۳	سن
۰/۷۵۶	۰/۰۲۹	تحصیلات
۰/۰۱۴	۰/۲۲۳*	سطح اراضی کشاورزی تحت مالکیت
۰/۰۰۹	۰/۲۳۶**	درآمد ماهانه
۰/۰۱۴	۰/۱۷۵*	تعداد مسافرت به شهر در ماه
۰/۲۱۴	۰/۱۱۴	مشارکت تعداد اعضای خانواده
۰/۶۵۱	۰/۰۴۲	شرکت در کلاس‌های آموزشی
۰/۸۷۸	۰/۰۱۴	مطالعه روزنامه، کتاب و غیره
۰/۱۸۳	-۰/۱۲۲	میزان ارتباط با مروجان

** معنی دار در سطح اطمینان ۹۹ درصد؛ * معنی دار در سطح اطمینان ۹۵ درصد

جدول ۵- نتایج همبستگی بین متغیرهای مستقل پژوهش و موانع سازمانی مشارکت

معنی داری	r	متغیر مستقل
۰/۶۷۶	-۰/۰۳۹	سن
۰/۱۴۱	۰/۱۳۵	تحصیلات
۰/۱۱۲	-۰/۱۴۶	سطح اراضی کشاورزی تحت مالکیت
۰/۰۰۴	۰/۲۶۱**	درآمد ماهانه
۰/۰۱۹	۰/۲۱۴*	تعداد مسافرت به شهر در ماه
۰/۴۷۹	۰/۰۶۵	مشارکت تعداد اعضای خانواده
۰/۱۴۳	۰/۱۳۵	شرکت در کلاس‌های آموزشی
۰/۰۲۷	-۰/۲۰۲*	میزان ارتباط با مروجان

** معنی دار در سطح اطمینان ۹۹ درصد؛ * معنی دار در سطح اطمینان ۹۵ درصد

مواجه بودند. پاسخ‌گویانی که در طول ماه بیشتر از چهار بار به شهر مسافرت می‌کردند، در مقایسه با افرادی که کمتر از چهار بار به شهر مسافرت می‌کردند، برای مشارکت در پروژه با موانع اجتماعی و سازمانی بیشتری روبرو بودند. همچنین پاسخ‌گویانی که هیچ‌گونه وامی برای مشارکت در پروژه دریافت نکرده بودند، به‌منظور مشارکت در پروژه با موانع اجتماعی و سازمانی بیشتری

نتایج آزمون مقایسه میانگین نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین گروه‌های مختلف پاسخ‌گویان از نظر میزان درآمد ماهانه، تعداد مسافرت به شهر در ماه و دریافت وام بر حسب موانع اجتماعی و سازمانی مشارکت وجود داشت. با توجه به مقادیر میانگین، پاسخ‌گویانی که درآمد بیشتری داشتند، به‌منظور مشارکت در پروژه با موانع اجتماعی و سازمانی بیشتری

مواجه بودند (جدول ۶). سازمانی مشارکت وجود داشت، به طوری که پاسخ‌گویانی که سطح مالکیت اراضی کشاورزی آن‌ها کمتر از یک هکتار بود، با موانع اجتماعی و سازمانی بیشتری مواجه بودند (جدول ۷).

نتایج آزمون مقایسه میانگین نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین گروه‌های مختلف پاسخ‌گویان از نظر سطح مالکیت اراضی کشاورزی بر حسب موانع اجتماعی و

جدول ۶- مقایسه نظرات پاسخ‌گویان در مورد ارزیابی موانع مشارکت با استفاده از آزمون من-ویتی

اجتماعی				سازمانی				متغیر گروه‌بندی	مؤلفه
تعداد	میانگین	آماره u	آماره z	تعداد	میانگین	آماره u	آماره z		
۶۴	۵۵/۶۳	۱۴۸۰	-۱/۶۴۳*	۶۴	۵۵/۰۶	۱۴۴۴	-۱/۸۳۴*	کمتر از ۳۵۰۰۰۰ و بیشتر	درآمد ماهانه (تومان)
۶۷	۵۳/۶۹۶	۱۳۱۹/۵	-۲/۴۱۲*	۶۷	۵۳/۴۷	۱۳۰۴/۵	-۲/۴۹۴*	کمتر از چهار بار بیشتر از چهار بار	تعداد مسافرت به شهر در ماه
۲۸	۵۴/۱۴	۱۱۱۰	-۱/۱۰۵*	۲۸	۴۹/۰۹	۹۶۸/۵	-۱/۹۸۶*	بله	دریافت وام
۹۲	۶۲/۴۳			۹۲	۶۳/۹۷			خیر	

* معنی‌دار در سطح اطمینان ۹۵ درصد

جدول ۷- مقایسه نظرات پاسخ‌گویان در مورد ارزیابی موانع مشارکت با استفاده از آزمون کروسکال-والیس

اجتماعی			سازمانی			گروه	مؤلفه
تعداد	میانگین	آماره مربع کای	تعداد	میانگین	آماره مربع کای		
۶۳/۳۷	۳۴		۴۹/۵۳	۳۴		فاقد اراضی ملکی	سطح مالکیت اراضی کشاورزی
۷۰/۱۳	۴۱	۷/۸۴۵*	۷۳/۷۲	۴۱	۹/۸۶۳*	دارای اراضی کمتر از یک هکتار	
۴۹/۵۶	۴۵		۵۶/۷۴	۴۵		دارای اراضی بیشتر از یک هکتار	

* معنی‌دار در سطح اطمینان ۹۵ درصد

بحث

در مردم به تغییر وضعیت موجود خود و محیط اطرافشان، مهم‌ترین موانع اجتماعی مشارکت در پروژه از نظر پاسخ‌گویان بودند. تقدیرگرا بودن جوامع و سپردن امور از سوی آن‌ها به دست سرنوشت، حاکی از بافت سنتی و بسته جامعه مورد مطالعه دارد که می‌توان آنرا به شرایط فرهنگی و اعتقادات خاص این منطقه و اهالی آن به ویژه زنان روستایی نسبت داد. این یافته هم‌سو با یافته‌های پژوهش Karimi

این پژوهش با هدف شناسایی موانع مشارکت جوامع محلی تحت پوشش پروژه احیای چشم‌اندازهای جنگلی و اراضی تخریب‌یافته در شهرستان ریگان استان کرمان اجرا شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که تقدیرگرا بودن جوامع و سپردن امور از سوی آن‌ها به سرنوشت، مشکلات جوامع محلی همچون بیکاری، فقر، بی‌سوادی و عدم وجود علاقه

تعداد مسافرت پاسخ‌گویان به شهر بود. این یافته به این معنی است که هر چه سطح اراضی تحت مالکیت، مقدار درآمد و مراجعه پاسخ‌گویان به شهر افزایش می‌یافت، به همان نسبت، آن‌ها اهمیت موانع اجتماعی مشارکت را بیشتر ارزیابی می‌کردند. دلیل آنرا می‌توان به این امر نسبت داد که پاسخ‌گویان و از جمله زنانی که مدیریت اراضی کشاورزی بیشتری را در اختیار داشتند، از درآمد بیشتری نیز برخوردار بودند و در نتیجه تعداد مسافرت‌هایی که به دلایل مختلف به شهر داشتند، افزایش می‌یافت. آن‌ها در طول این سفرها، اطلاعات بیشتری در مورد مسائل مختلف کسب می‌کردند و بر تجارب خود می‌افزودند. یافته‌های این بخش با نتایج Mohammadi-Yeganeh و همکاران (۲۰۱۲) و Taleb و Najafi Asl (۲۰۱۰) هم‌خوانی دارند. وجود رابطه مثبت و معنی‌دار بین موانع سازمانی مشارکت و متغیرهای مقدار درآمد ماهانه و تعداد مسافرت پاسخ‌گویان به شهر به این معنی است که هر چه مقدار درآمد و مراجعه پاسخ‌گویان به شهر افزایش می‌یابد، به همان نسبت، آن‌ها اهمیت موانع سازمانی مشارکت را بیشتر ارزیابی می‌کردند. دلیل آنرا می‌توان به این موضوع نسبت داد که با افزایش درآمد، پاسخ‌گویان و به‌ویژه زنان، بیشتر به شهر مسافرت می‌کنند و با افزایش اطلاعات، ارزیابی بهتری از موانع و مشکلات سازمانی مشارکت خواهند داشت. وجود رابطه منفی و معنی‌دار بین متغیر مقدار ارتباط پاسخ‌گویان و از جمله زنان با مروجان و موانع سازمانی مشارکت حاکی از آن بود که هرچه ارتباط آن‌ها با مروجان افزایش می‌یافت، اهمیت موانع سازمانی مشارکت را کمتر ارزیابی می‌کردند. دلیل احتمالی آن می‌تواند تعامل مناسب مروجان و پاسخگو بودن آن‌ها باشد. این موضوع باعث شد که پاسخ‌گویان با توجه به تعامل با مروجان به‌عنوان نیروی دولتی و بهره‌گیری از کمک و مشورت آن‌ها، بر موانع مشارکت غلبه کنند و در نتیجه اهمیت موانع سازمانی مشارکت را کمتر ارزیابی کنند.

با توجه به نتایج پژوهش پیش‌رو، مهم‌ترین موانع اجتماعی مشارکت جوامع محلی و به‌ویژه زنان در پروژه، بخشی مربوط به عناصر خرده‌فرهنگ دهقانی (تقدیرگرایی و

Soltani (۲۰۱۳) است که یکی از موانع مشارکت را وجود اعتقادات و باورهای سنتی جوامع معرفی کرد. مانع دوم، مشکلات جوامع محلی از جمله فقر، بیکاری و بی‌سوادی ناشی از عدم توسعه‌یافتگی منطقه، کمبود امکانات، عدم وجود شرایط تحصیل برای بیشتر مردم روستاهای مورد مطالعه و به‌ویژه زنان روستایی بود. این یافته با نتایج پژوهش Taleb و Najafi Asl (۲۰۱۰) که ضعف زیرساخت‌های فرهنگی، کم بودن سطح دانش و عدم آگاهی از مزایای مشارکت را مهم‌ترین موانع مشارکت گزارش کردند، هم‌سو است. مانع بعدی، عدم علاقه مردم به تغییر وضعیت موجود خود و محیط اطرافشان بود. این مانع نشان‌دهنده ناامید بودن آن‌ها برای تغییر وضعیت خود و سرخوردگی آن‌ها به دلیل شرایط بد زندگی در روستاهای دورافتاده و کمتر توسعه‌یافته در قیاس با نقاط دیگر کشور است. این ناامیدی و سرخوردگی در زنان روستایی بیشتر بود، زیرا به دلیل مهاجرت‌های فصلی و شغلی همسران خود، علاوه بر سرپرستی خانواده، عهده‌دار فعالیت‌های سخت کشاورزی و دامداری هستند.

مهم‌ترین موانع سازمانی مشارکت در پروژه از نظر پاسخ‌گویان، هزینه‌بر بودن مشارکت، پرمسئولیت و سخت بودن فعالیت‌های موجود در پروژه و شرایط سخت دریافت وام بودند. به دلیل مهاجرت‌های فصلی و شغلی مردان برای تأمین معاش خانواده و نیز مسئولیت‌های مختلف زنان به‌عنوان سرپرست خانوار، نگهداری و تربیت فرزندان، انجام امور منزل و مزرعه و غیره طبیعی است که آن‌ها توان مالی و فرصت کمتری برای مشارکت در پروژه داشته باشند و به تعبیری مشارکت را هزینه‌بر تلقی کنند. علاوه بر این، در مورد زنان، مشکل تأمین وثیقه‌های مورد نیاز دریافت وام و عدم کنترل آنان بر منابع مالی خانواده، زمینه‌ساز عدم دسترسی مناسب به وام بود. این یافته با نتایج پژوهش‌های Kim و همکاران (۲۰۱۴) و Abdolahi-Ezzatabadi (۲۰۱۴) مطابقت دارد. نتایج مقایسه میانگین حاکی از وجود رابطه مثبت و معنی‌دار بین موانع اجتماعی مشارکت با متغیرهای سطح اراضی کشاورزی تحت مالکیت، مقدار درآمد ماهانه و

- factors affecting the acceptance of desertification plans (Case study: critical points of Khusf, South Khorasan province). *Journal of Forest and Range*, 89: 84-92 (In Persian).
- Darijani, M., Mahboobi, M.R., Barani, H. and Abdollahzade, Gh., 2018. Factors affecting the participation of local communities in rehabilitation of degraded Forestlands project in Rigan County, Kerman Province. *Iranian Journal of Forest*, 9(4): 555-570 (In Persian).
 - Eshaghi, S.R., Rezaei, R., Hejazi, S.Y., Shiri, N. and Ghadimi, S.A., 2013. Analyzing the factors affecting on rural people's participation in the projects of natural resources conservation. *Iranian Journal of Agricultural Economic Development and Research*, 44(3): 463-471 (In Persian).
 - Evans, K., Flores, S., Larson, A.M., Marchena, R., Müller, P. and Pikitle, A., 2017. Challenges for women's participation in communal forests: Experience from Nicaragua's in digenous territories. *Women's Studies International Forum*, 65: 37-46.
 - Fakoya, E.O., Agbonlahor, M.U. and Dipcolu, A.O., 2007. Attitude of women farmers towards sustainable land management practices in South-Western Nigeria. *World Journal of Agricultural Sciences*, 3(4): 536-542.
 - FAO, 2017. International study tour on rehabilitation of forest landscapes and degraded land with particular attention to saline soils and areas prone to wind erosion (RFLDL) project achievement and lessons learnt: sustainable land and forest management. 1-11 May 2017, Tehran, Isfahan, Yazd, South Khorasan & Kerman, Iran (In Persian).
 - Ghorbani, M., Rasekhi, S. and Karami, A., 2017. Analysis of structural characteristics of social capital in society oriented rural management establishment (Aliabad Hashtsadmetri Village, Rigan District, Kerman Province). *Journal of Rural Research*, 8(2): 228-241 (In Persian).
 - Habibi, B., Alipour, H. and Kiadaliri, H., 2014. A study on the participation level of forest dwellers and its effective factors in forest management (case study: Babolkenar area of Babol Township). *Iranian Journal of Forest and Poplar Research*, 22(1): 109-120 (In Persian).
 - Kaaria, S., Osorio, M., Wagner, S. and Gallina, A., 2016. Rural women's participation in producer organizations: An analysis of the barriers that women face and strategies to foster equitable and effective participation. *Journal of Gender, Agriculture and Food Security*, 1(2): 147-167.
 - Karimi Soltani, P., 2013. Study of the barriers to achieving the goals of agricultural sustainable development in villages of Iran. First National Conference on Medicinal Plants and Sustainable Agriculture. Hamedan, 10 Oct. 2013: 14p (In Persian).
- عدم علاقه به تغییر وضعیت موجود) و بخشی دیگر مربوط به واقعیت‌هایی مانند بیکاری، فقر و بی‌سوادی بود که جامعه محلی و به‌ویژه زنان با آن دست به‌گریبان بودند. از سوی دیگر، مهم‌ترین موانع سازمانی مشارکت جوامع محلی و به‌ویژه زنان در پروژه مانند هزینه‌بر بودن مشارکت، پرمسئولیت و سخت بودن فعالیت‌های موجود در پروژه و شرایط سخت دریافت وام، به‌شيوه برنامه‌ریزی و اجرای پروژه مربوط بود. از این‌رو توصیه می‌شود که با هدف تغییر باورها، توانمندسازی و افزایش آگاهی جوامع محلی و به‌ویژه زنان در مورد اختیار و کنترل آن‌ها بر سرنوشت خود، تغییر در محیط زندگی‌شان و کسب مهارت‌های لازم برای اجرای برنامه‌های تحول و تغییر فرهنگی، زمینه‌ای فراهم شود که در محتوای برنامه‌های آموزشی آن‌ها، مباحث مربوط به مهارت‌های زندگی مورد توجه قرار گیرد. در عین حال، نسبت به تداوم اجرای برنامه‌های اشتغال با هدف تأمین معیشت پایدار جوامع محلی به‌ویژه زنان توجه جدی شود. همچنین، تمهیداتی فراهم شود که شرایط دریافت وام اشتغال از سوی صندوق‌های توسعه پایدار روستایی تسهیل شده و مشارکت جوامع محلی به‌ویژه زنان در پروژه بدون تحمیل هیچ‌گونه بار مالی و سختی باشد. واگذاری مسئولیت نیز در حد توان و با توجه به تمایل آنان مورد توجه قرار گیرد.

References

- Abdolahi-Ezzatabadi, M., 2014. Investigation of Kerman pistachio producers' willingness to participate in balanced development of pistachio acreage project in Iran. *Agricultural Economics and Development*, 22(86): 137-157 (In Persian).
- Beheshtiseresht, M., Samari, D. and Mirdamadi, M., 2005. Study of factors affecting the participation of local communities in natural resources management. *Journal of Forest and Range*, 84: 90-95 (In Persian).
- Chifamba, E., 2013. Confronting the challenges and barriers to community participation in rural development initiatives in Buhera district, ward 12 Zimbabwe. *Basic Research Journal of Agricultural Science and Review*, 2(7): 138-149.
- Dahmardeh, M.D., Yaghoubi Farani, A. and Rousta, K., 2011. Investigation on social and economic

- and Development Process, 26(1): 109-124 (In Persian).
- Najafi, B. and Shirvanian, A., 2006. Obstacles to water user participation in managing irrigation and drainage systems of Doroudzan Area in Iran. *Village and Development*, 9(3): 53-75 (In Persian).
 - Shojaie, H., 2011. Determination of the severity of desertification in the Rigan region, Kerman province, using the IMDPA model (Based on soil criteria, plant coverage, water and erosion). M.Sc. thesis, School of Natural Resources & Desert Studies, Yazd University, 128p (In Persian).
 - Taleb, M. and Najafi Asl, Z., 2010. Doctrines of rural participation trend in Iran. *Journal of Research Rural*, 1(2): 28 (In Persian).
 - Yousefi, M. and Behbahani, N., 2014. Introduction the rehabilitation of degraded Forest lands project and activities carried out, management of the project for rehabilitation of degraded Forest lands with special emphasis on lands affected by wind erosion and saline soils. Available in: [http://www.rfldl.ir/User_Files/123\(FILEminimizer\).pdf](http://www.rfldl.ir/User_Files/123(FILEminimizer).pdf) (In Persian).
 - Karimzadeh, K., Ghafari, G. and Yoneszadeh Jalili, S., 2009. The role of people participations in watershed management plans and catchment areas. First International Conference on Water Crisis, Zabol, 10-12 Mar. 2009: 9p (In Persian).
 - Khedrizeh, M., Maleknia, R., Adeli, K. and Hanareh Khalyani, J., 2017. Survey of barriers and potential field to involve local people in the forest management process (Case study: Local Communities in Nameshir, Baneh). *Journal of Wood and Forest Science and Technology*, 24(3): 35-47 (In Persian).
 - Kim, S., Park, E. and Phandanouvong, T., 2014. Barriers to local residents' participation in community-based tourism: lessons from Houay Kaeng village in Laos. *SHS Web of Conferences*, 12: 8p.
 - Mohammadi-Yeganeh, B., Einali, J., Cheraghi, M. and Fareehi, F., 2012. Analysis of socio-economic barriers to villagers' participation in rural management process case study: Lishter Rural agglomeration in Gachsaran County. *Management* (In Persian).

Investigating social and organizational barriers of local communities' participation in Rehabilitation of Forest Landscapes and Degraded Lands project (Case study: Rigan county, Kerman province)

M. Darijani¹, M.R. Mahboobi^{2*}, H. Barani³ and Gh.H. Abdollahzadeh⁴

1- M.Sc. of Agricultural Extension, Department of Agricultural Extension and Education, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran

2*- Corresponding author, Associate Prof., Department of Agricultural Extension and Education, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran. E-mail: mahboobi47@gmail.com

3- Associate Prof., Department of Rangeland Management, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran

4- Associate Prof., Department of Agricultural Extension and Education, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran

Received: 07.10.2018

Accepted: 18.11.2018

Abstract

This research aimed to identify barriers of local communities' participation in Rehabilitation of Forest Landscapes and Degraded Land Project (RFLDLP), in Rigan county of Kerman Province. The research was descriptive and based on survey technique. Using multistage random sampling method, 120 residents were selected in five villages covered by the project. Data were gathered by questionnaires that were confirmed by a panel of experts. The reliability of the applied questionnaire was confirmed by Cronbach's Alpha ($\alpha=0.84$). The findings suggested fatalism and entrust affairs to fate, problems of local communities (unemployment, poverty, illiteracy and etc.) and lack of interest in changing their current situation and their environment amongst the most important social barriers of local communities' participation in the project. Furthermore, the important organizational barriers were the cost of participation in the project, high responsibility and demanding project work as well as difficult conditions to receive loans from banks. The results revealed significant correlations between the social barriers of local communities' participation in project and factors including ownership of agricultural lands, amount of monthly income and number of round-trips to town. Moreover, the amount of monthly income, number of trips to town and contact with extension agents were significantly correlated with the organizational barriers of local communities' participation in project. The results showed significant differences between views of different groups on social and organizational barriers of participation in project according to amount of monthly income, number of trips to town, loan conditions and ownership of agricultural lands.

Keywords: Borrowing, extension agents, monthly income, ownership of agricultural lands, problems of local communities.